

Голас Прадзімы

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ
З СУАЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ
№ 32 (1141)
Жнівень 1970 г.
Год выдання 15-ы
Цана 2 кап.

ДІЛІНСА ГСП
Гісторыка-вядома-навукова-спецыялізацыя
Бібліятэка ім. Леніна

КОДЭКС СВАБОДНАЙ ПРАЦЫ

Няма таго дня, калі б газеты і радыё не прыносілі звестак аб забастовачным руху ў краінах Захаду. Магутная забастовка докераў толькі што скалыхнула Англію. Спынілі работу паштовыя служачыя Канады. Бастуюць рабочыя Італіі, Іспаніі, Злучаных Штатаў Амерыкі, Чылі... Нідзе няма міру паміж рабочым класам і капіталам.

Галоўная прычына гэтай упартай барацьбы працоўных са сваймі капіталістычнымі гаспадарамі — эксплуатацыя. Узяць ад працаўніка ўсё, што можна, даць яму як мага менш, максімальна павялічыць за яго кошт прыбытак — па такому закону існуе эксплуатацыйскі клас. І таму там, дзе ён пануе, рабочыя вядуць змаганне за лепшую долю.

Працоўныя нашай краіны перамаглі эксплуатацыйнага пачынальніка дзесяць гады назад. З таго часу мы карыстаемся правам на свабодную ад эксплуатацыі працу, над намі не вісіць дамоклывым мечам пагроза беспрацоўя і эканамічных крызісаў, у нас няма працоўнага нерэўнапраўя мужчын і жанчын, людзей розных узростаў, веравызнанняў, нацыянальнасцей.

«Ад кожнага па яго здольнасці, кожнаму — па яго працы», «Хто не працуе, той не есць» — гэтыя прынцыпы сацыялізма былі заканадаўча зацверджаны і практычна ажыццэўлены яшчэ ў першыя гады Саветскай улады. Тады былі распрацаваны і першыя кодэксы законаў аб працы, якія замацавалі сацыяльныя заваёвы рэвалюцыі, далі цвёрдыя працоўныя гарантыі саветскім рабочым і служачым.

Потым саветскае працоўнае заканадаўства развівалася на аснове асобных, дадатковых актаў. Цяпер, калі саветскі народ ставіць задачу дасягнуць вышэйшай прадукцыйнасці працы і большай эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, з'явілася неабходнасць удакладніць працоўнае заканадаўства. Нядаўна сесія Вярхоўнага Савета СССР зацвердзіла «Асновы заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік аб працы».

У першых радках гэтага дакумента гаворыцца аб тым, што «ўпершыню пасля стагоддзяў паднявольнай працы на эксплуатацыйнага працоўнага атрымалі магчымасць працаваць на сябе, на сваё грамадства», а гарантаная сацыялістычным ладам свабода ад эксплуатацыі з'явілася асноўнай умовай сапраўднай свабоды чалавека.

Асновы, зацверджаныя сесіяй саветскага парламента, утрымліваюць галоўныя палажэнні для распрацоўкі законаў аб працы для кожнай саюзнай рэспублікі. Яны рэгулююць працоўныя адносіны ўсіх рабочых і служачых (праца калгаснікаў рэгулюецца статутамі калгасаў), садзейнічаюць росту вытворчасці і ўздыму на гэтай аснове матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця ўсіх саветскіх людзей. Заканадаўства ўстанавіла высокі ўзровень умоў працы, усямёрную ахову працоўных правоў рабочых і служачых.

Тыя нашы суаічыннікі, якія прыязджаюць у Саветскую краіну, заўсёды адзначаюць аптымізм і ўпэўненасць працоўных

у заўтрашнім дні. Яна заснавана на тым, што кожны чалавек мае права на працу і на гарантаную дзяржавай заробную плату. Заканадаўства гарантуе права на адпачынак, права на здароўе і бяспечныя ўмовы працы, на бясплатную прафесіянальную падрыхтоўку і бясплатнае павышэнне кваліфікацыі, на аб'яднанне ў прафесіянальныя саюзы і ўдзел у кіраванні вытворчасцю. Дзяржава матэрыяльна забяспечвае жыццё чалавека ў старасці, а таксама ў выпадку хваробы і страты працаздольнасці.

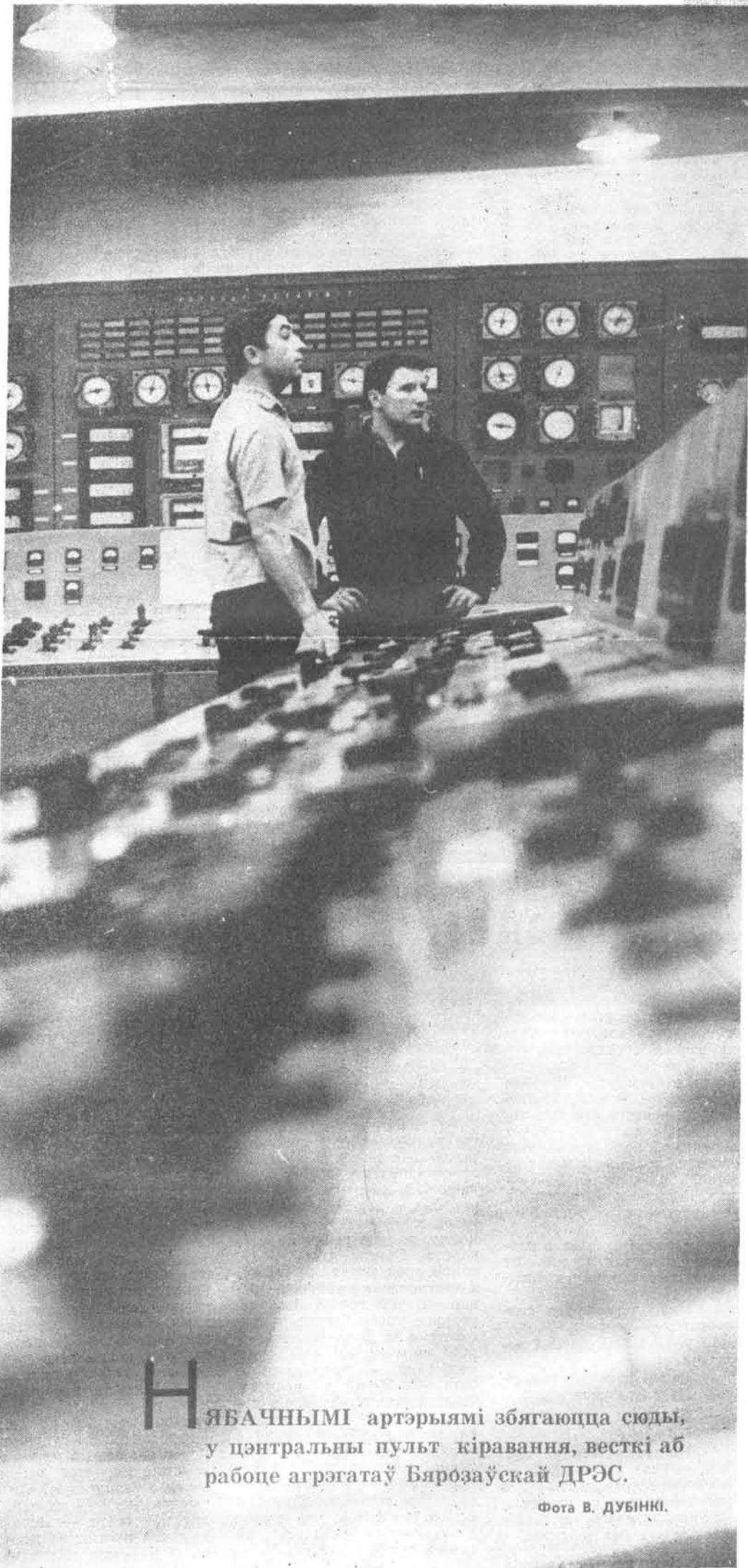
Землякі з Канады, якія нядаўна гасцілі ў Беларусі, расказвалі, як цяжка пераносіць дыскрымінацыю пры паступленні на работу і як небяспечна аказацца за варотамі прадпрыемства. Гэтакія ж парадкі і ў Злучаных Штатах, Англіі, іншых капіталістычных краінах. Наш Закон забараняе неабгрунтаваную адмову ў прыёме на работу, указвае на недапушчальнасць пераводу работніка на другое месца без яго згоды, прадугледжвае абавязак адміністрацыі ўзгадняць з прафсаюзам любую падставу для звальнення з работы.

Заканадаўства цвёрда ўстанавіла працягласць рабочага часу на тыдзень, які нідзе не можа перавышаць 41 гадзіну, вызначае працягласць работ напярэдадні святочных і выхадных дзён, у начны час, абмяжоўвае звышурочныя работы. Дакладна вызначаны таксама парадак прадастаўлення водпуску, работа ў выхадныя і святочныя дні. Адносна заробнай платы гаворыцца: «У адпаведнасці з Канстытуцыяй СССР праца рабочых і служачых аплачваецца па яе колькасці і якасці. Забараняецца якое б там ні было паніжэнне размераў платы ў залежнасці ад полу, узросту і нацыянальнай прыналежнасці. Месячная заробная плата рабочага або служачага не можа быць ніжэй за ўстаноўлены дзяржавай мінімальны размер».

Нідзе няма такіх клопатаў аб жанчыне-працаўніцы, як у Саветскай краіне. Асновамі заканадаўства забараняецца выкарыстанне працы жанчын на цяжкіх работах і на работах са шкоднымі ўмовамі, абмяжоўваецца праца жанчын на начных і звышурочных работах. Цяжарныя жанчыны, кормячыя маці і жанчыны, якія маюць дзяцей ва ўзросце да аднаго года, пераводзяцца на больш лёгкую работу. Ім нельга адмаўляць у прыёме на работу, іх нельга звольніць.

Вялікая ўвага ўдзяляецца забеспячэнню здаровых і бяспечных умоў працы. Пад кантролем прафсаюзаў адміністрацыя абавязана ўкараняць сучасныя сродкі тэхнікі бяспекі, якія б папярэджвалі вытворчы траўматызм, і забяспечваць санітарна-гігіенічныя ўмовы, што прадукуюць узнікненне прафесіянальных захворванняў.

Кодэкс свабоднай працы свабодных ад эксплуатацыі людзей — наша вялікая заваёва. Ён — рэальнае увасабленне ленінскай ідэі аб сацыялізме, самым справядлівым грамадскім ладзе, дзе ўладальнікам і гаспадаром з'яўляецца працоўны чалавек.

Н ЯБАЧНЫМІ артэрыямі збягаюцца сюды, у цэнтральны пульт кіравання, весткі аб рабоце агрэгатаў Бярозаўскай ДРЭС.

Фота В. ДУБІНКІ.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Большое впечатление производит на гостей, приезжающих в нашу страну из-за рубежа, чувство уверенности у советских людей в завтрашнем дне. В основе этой уверенности лежит право на свободный от эксплуатации труд и гарантированную государством заработную плату. Пятьдесят лет тому назад наш народ завоевал себе это право. В настоящее время появилась необходимость уточнить, дополнить и унифицировать трудовое законодательство, принятое в первые годы Советской власти. Сессия Верховного Совета СССР, проходившая недавно в Москве, утвердила «Основы законодательства Союза ССР и союз-

ных республик о труде». Передовая статья «КОДЕКС СВАБОДНОЙ ПРАЦЫ» знакомит читателя с наиболее важными положениями этого документа.

Все чаще на Западе говорят и пишут о проблеме «перенаселения», об угрозе истощения жизненных ресурсов нашей планеты. Даже ряд прогрессивных ученых попал под влияние идеи «демографической катастрофы». Но действительно ли человечеству грозит перенаселенность и неотвратимость всеобщего голода? Кто заинтересован в возрождении опровергнутой жизнью человеконенавистнической теории Мальтуса? Не те ли, кто любимыми путями стремится найти теорети-

ческое обоснование и оправдание захватнической политике и империалистическим войнам? Статья «РОСТ НАСЕЛЕНИЯ: ПРАУДА І ВЫДУМКІ» [4—5 стр.] посвящена проблеме прироста населения на земном шаре и двум основным концепциям решения этой проблемы.

Тимофей Новик состарился на чужбине. Еще до Октябрьской революции покинул он деревню Борки на Гродненщине. В Америке не гнушался никакой работой, только ни богатство, ни счастливая доля так и не пришли к нему. После войны у Новика наладилась переписка с родственниками в Белоруссии. Они сообщают, как изменилась жизнь в его родных Борках. Есть тут свои учителя, доктора, инженеры. В домах колхозников достаток. «Меня радует каждое ваше письмо, — пишет Новик, — только получите его, я чувствую себя по-настоящему счастливым» («ПРЫМІЦЕ НІЗКІ ПАКЛОН», 4 стр.).

Александр Рыбальченко носит почетное звание народного

артиста БССР. Впервые в истории республики это звание присвоено человеку, отдавшему свой талант не профессиональному, а самодеятельному искусству. Больше тридцати лет руководит он самодеятельностью гомельских железнодорожников, и мастерство его учеников достигло такого уровня, что сейчас ансамбль дворца культуры железнодорожников успешно соперничает с государственным танцевальным коллективом. Гомельским танцорам плодировали Минск и Рига, Москва и Берлин. Десятки танцев, сенок, сюит поставил А. Рыбальченко, и каждый номер — не копия с программ профессионалов, а самобытная разработка, вдохновенный рассказ о красоте народной души («АЛЯКСАНДР РЫБАЛЬЧАНКА І ЯГО АНСАМБЛЬ», 6 стр.).

Период летних отпусков многие предпочитают проводить не на пляжах Черноморского побережья и в домах от-

дыха, а отправляются на свидание с глубокой стариной, с отшумевшими столетиями в Новгород, Псков, Кижи, на Соловецкие острова, в Муром, Гусь-Хрустальный. В этом году группа мисских туристов посетила древнейшие города Владимиро-Суздальской Руси. С большим интересом познакомились они с памятниками архитектуры XII столетия Владимира, Суздаля, Загорска. Любовались фресками А. Рублева, безукоризненной техникой кладки белокаменных соборов, мощными крепостными стенами, величественными звонницами, чудесной обработкой архитектурных деталей. В феврале 1967 года Государственный комитет по гражданскому строительству и архитектуре при Госстрое СССР одобрил генеральный план реконструкции города Суздаля. Древний город стал музеем-заповедником. Ежегодно сюда смогут приезжать до 8 тысяч туристов («СУСТРЭЧА З XII СТАГОДДЗЕМ», 8 стр.).

Нашы карэспандэнты паведамляюць

СТАНЦЫЯ ПАГОДЗІНА

Чаму ў горадзе Горках, дзе размешчана Беларуска сельскагаспадарчая акадэмія, чыгуначная станцыя называецца Пагодзіна? Такое пытанне часта можна пачуць ад пасажыраў.

Сцяпан Пагодзін нарадзіўся ў 1890 годзе ў вёсцы Гушчына Горацкага раёна ў сям'і беднага селяніна. Пасля сканчэння чатырохкласнага народнага вучылішча паехаў на пошукі заробку на шахты Данбаса. Вялікі ўплыў на фарміраванне рэвалюцыйнага погляду Пагодзіна зрабіла першая руская рэвалюцыя 1905—1907 гг. Сцяпан прымаў актыўны ўдзел у забастоўках і дэманстрацыях шахцэраў Юзэўкі. Вярнуўшыся ў 1911 годзе ў Горкі, ён наладжвае сувязь з мясцовымі рэвалюцыянерамі.

Адразу пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі Пагодзін разам з бальшавікамі Міронавым і Маісеевым прыступае да арганізацыі атрада Чырвонай гвардыі. У канцы 1917 года атрад налічваў 80 чалавек. Чырвонагвардзейцы, абпіраючыся на шырокую падтрымку працоўных горада і вёскі, праводзілі вялікую работу, зязананую з арганізацыяй Саветаў, раздзелам памешчыцкіх зямель. У гэты ж час арганізоўваецца выканаўчы камітэт Горацкага Савета рабочых і сялянскіх дэпутатаў. Пагодзін быў выбраны ваенным камісарам Савета.

У сакавіку 1918 года ваенком Пагодзін і старшыня выканкома Маісееў збіраліся праводзіць павятовы з'езд Саветаў. Контррэвалюцыянерам удалося захапіць уладу ў свае рукі. У той жа дзень яны арыштавалі Маісеева і сабралі свой з'езд. На выручку прыйшоў атрад Пагодзіна, які вызваліў арыштаваных таварышаў. У час вяртання атрада па Малой Садовай вуліцы раздалося некалькі выстралаў. Жыццё Сцяпана Пагодзіна абарвалася.

Невялікі, але слаўны жыццёвы шлях прайшоў Пагодзін. Пашанна раённага з'езду Саветаў у 1930 годзе станцыя Горкі была перайменавана ў станцыю Пагодзіна. Імем Пагодзіна таксама названы адзін з саўгасаў Горацкага раёна, школа і вуліца ў горадзе Горках. Магілу Пагодзіна ў вёсцы Гушчына вячае мармуровы помнік. Бронзавы бюст і мемарыяльная дошка, прысвечаныя яго памяці, устаноўлены на прывакзальнай плошчы ў Горках.

В. ШЫХАНЦОЎ.

Выпускніца Мар'інагорскага сельскагаспадарчага тэхнікума Надзея КОМЛІК паспяхова прымяняе свае веды ў саўгасе «Усход» Мінскага раёна на пасадзе агранома.

не по обычным, а на особых бланках и с круглой печатью медицинского учреждения. Такие рецепты мы оставляем у себя, и второй раз их использовать уже нельзя.

— Вероятно, вам помогает выполнить план продажа не-лекарственных товаров?

— Нет, главный показатель выполнения плана — именно по лекарствам. А сопутствующие товары, например, предметы гигиены, перевязочные средства, парфюмерия, составляют треть плана.

— А почему бы вам не наладить продажу других товаров, устроить что-нибудь вроде маленького кафетерия при аптеке?

— Вы это серьезно? Нет, аптека есть аптека. Готовить лекарства для больных и тут же жарить яичницу с ветчиной — это дико. Аптека — святое место...

КОНТРОЛЬ И ЕЩЕ РАЗ КОНТРОЛЬ

Разговор с управляющим, признаться, озадачил меня. Кто бы мог подумать, что покупка пары таблеток от бессонницы окажется таким ответственным делом, что эта проблема имеет столько аспектов? Для полноты картины я решил выяснить путь лекарства от завода до аптечного прилавка и направился в Главное аптекоуправление Белоруссии.

— Путь такой же, как у любого другого изделия, но с большой поправкой на нашу специфику. — сказал начальник управления Федор Урванцев. — Вы понимаете, конечно, что лекарство может убить или искалечить человека. А поэтому главное здесь контроль, контроль и еще раз контроль.

Путь лекарства в аптеку начинается не с завода, а из лаборатории. Проверка нового препарата — особенно ответственный этап. Сначала его многократно и всесторонне испытывают на животных — не токсичен ли, не оказывает ли серьезных побочных действий. Потом он проверяется — иногда годами — в клиниках. И только после всего этого министр здравоохранения разрешает его к выпуску и, следовательно, к продаже.

— Пойдем дальше, — продолжал Федор Урванцев. — На заводе есть, разумеется, отдел технического контроля. Он очень строго проверяет каждую партию лекарства, после чего она поступает на аптечные склады, которые...

— ...направляют его в аптеки, — подсказал я. — Э, нет! Которые снова проверяют его. При каждом центральном складе есть контрольно-аналитическая лаборатория, предназначенная для этой цели. И уж после этого лекарства поступают на прилавки аптек, где их и продают.

— Строго у вас, — заметил я.

НАС ЭТА ПРОБЛЕМА НЕ ВОЛНУЕТ

— Строго, — согласился Федор Урванцев. — Но дело стоит того. Вот посмотрите.

И он показал мне сводную таблицу потребления наркотиков в Белоруссии.

В ней всего несколько строчек, которые отображают потребление населением таких наркотических средств, как морфий, понтапон, промедол.

— И сколько же приходится на одного человека?

— Миллиграммы.

— В сутки?

— В год. Надо иметь в виду и коденн. Мы не можем отказывать людям, которых одолевает кашель. Словом, всего получается несколько десятков миллиграммов в год.

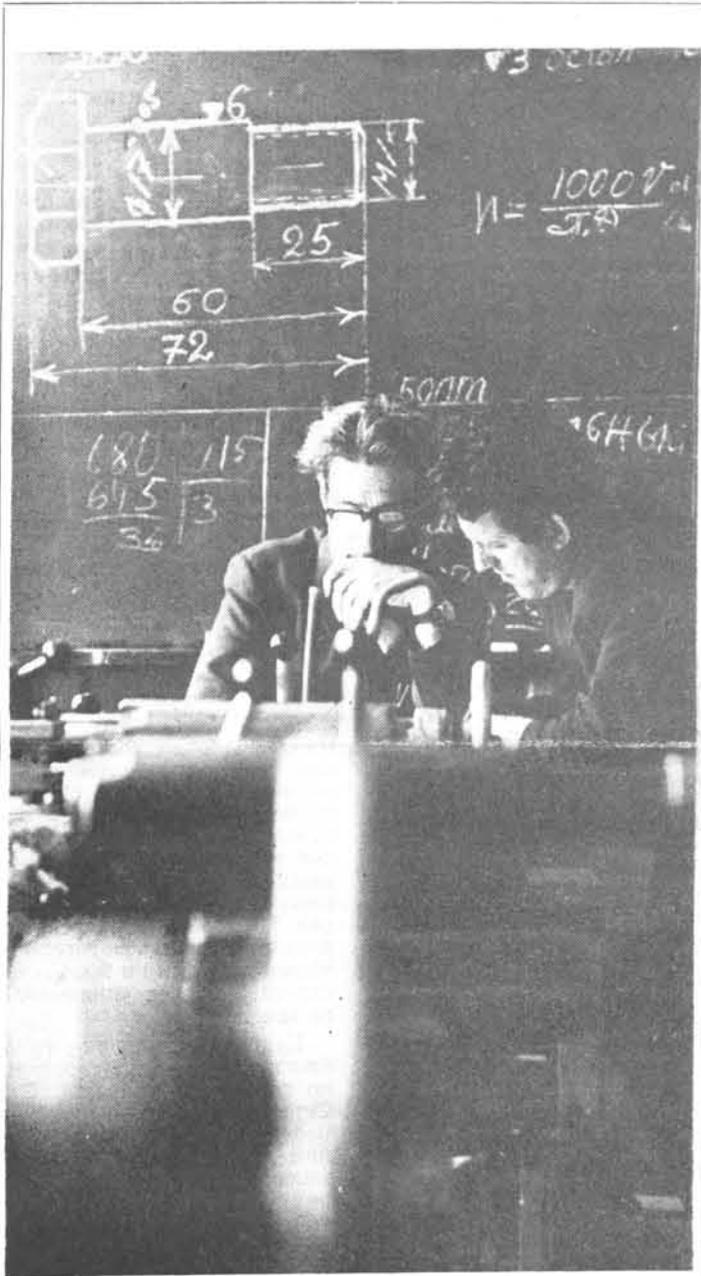
— Что это означает в переводе на героин?

— Честно сказать — не знаю. В фармакопее героин значится, но к употреблению запрещен даже в лечебных целях.

— Вероятно, это доза, которая содержится в одной сигарете с марихуаной?

— Может быть, не знаю. Не хочу врать, не интересовался. Нас эта проблема не волнует...

В. УСТИНОВ.

Кожны год у Беларусі праводзяцца спаборніцтвы маладых токараў, тынкоўшчыкаў, муляраў, механізатараў. Нядаўна ў майстэрнях Мінскага прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча № 8 адбыўся конкурс токараў на чысціню, дакладнасць і час вырабу дэталей, а таксама на выкананне правілаў тэхнікі бяспекі. Пераможцам стаў навуцнец Магілёўскага ПТВ № 33 Пётр Глебка. НА ЗДЫМКУ: члены журы І. ПЕЙСАХОВІЧ і М. НЕМЦАЎ падводзяць вынікі конкурсу.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

«БЕЛАРУСЬ, ГОД 1970-Ы»

Пра сённяшні дзень рэспублікі, пра дасягненні ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы, навуцы і культуры расказвае кароткаметражны каляровы фільм «Беларусь, год 1970-ы» (творчае аб'яднанне «Летаніс» студыі «Беларусьфільм», аўтар сцэнарыя Е. Астроўскага, рэжысёр і апэратар І. Пікман).

Гледачы зробіць кінажурналістаў і сталіцу Беларусі, пазна-

ёмяцца з яе перспектывамі і плошчамі, зазірнуць у лабараторыю акадэміка А. Лыкава і майстэрню народнага мастака БССР Э. Азгура, сустрэнуцца з народнымі паэтамі Беларусі П. Броўкам, народнай артысткай СССР А. Клімавай і іншымі вядомымі людзьмі Мінска.

У музыцы да фільма кампазітар Л. Гедравічуса гуцаць беларускія народныя мелодыі.

ДО СВИДАНИЯ, КРЫЖОВКА!

— Ну, что же вы заку-
чили, ребята? Неужели нечем
заняться? Давайте и волей-
бол сыграем!

— Мы же остались здесь
одни. Белорусские дети уже
разбежались по домам. А без
них какая игра!

Этот грустный диалог про-
исходил в Крыжовке между
пионервожатой и гостями из
Голландии, Франции и Фин-
ляндии в тот последний день,
который им предстояло еще
провести здесь.

Окончились для них кани-
кулы в Белоруссии. Прове-
дена последняя линейка, опу-
щен флаг — смена законче-
на. Потом так же торже-
ственно опущены флаги Гол-
ландии, Франции и Финлян-
дии.

Погас на поляне последний
костер. Сережа Тамаё, Миша
Левандовский, Ласе Ниеми-
нен были самыми неутомимы-
ми из тех, кто рубил су-
хья, собирав для него хво-
рост. С веселым треском
взлетали в небо искры, взмы-
вала ввысь пионерская песня:
«Взвейтесь кострами, синие
ночи. Мы пионеры — дети
рабочих».

На последнем «Огоньке»,
когда дети сидели в столовой
за празднично накрытыми
столами, на которых стояли
кофе, печенье, конфеты, по-
жалуй, больше всего апло-
дисментов досталось за танец
Сильвии Фолкертса и Ире
Камо. Это был хороший ве-
чер, и он запомнится ребя-
там, потому что было весело,
потому что на нем царил
атмосфера дружбы, понима-
ния, теплоты.

Самый богатый человек
тот, у которого много дру-
зей. Мне кажется, что их
у нас стало за рубежом на
двадцать три больше. Пото-
му что каждый из ребят, по-
бывавших в Крыжовке, смо-
жет сказать о своем отдыхе,
о Белоруссии хорошее слово,
расскажет правду о нашей
стране.

— Почему у вас так часто
вспоминают о войне? —
спросила однажды Лиза Бо-
сенко. — Разве вы готови-
тесь к ней?

Лизе всего четырнадцать
лет, а в таком возрасте еще
трудно на все находить самой
ответы.

— Когда готовятся к вой-
не, не говорят о страданиях,
которые она приносит. Мы же

рассказываем о разрушениях
и человеческих жертвах, о
страшных годах гитлеровской
оккупации. Мы говорим о
войне, потому что хотим, что-
бы люди на всей земле боро-
лись за мир.

Незадолго до отъезда до-
мой наши гости побывали в
театре. Шел спектакль, по-
ставленный по книге австра-
лийской писательницы Димфы
Кьюсак «Жаркое лето в
Берлине». Это антивоенная
пьеса. Она рассказывает о
фашистах, живущих сейчас в
Западной Германии и мечта-
ющих снова, через двадцать
лет после второй миро-
вой войны, убивать, разру-
шать, уничтожать.

Поездка в театр — одно из
самых сильных впечатлений,
которые увезли ребята из
нашей республики. С удиви-
тельным вниманием просмо-
тели они весь спектакль. Да-
же Павлик Ренар, самый
младший из детей, сидел не
шедохнувшись, а потом го-
ворил, что ему пьеса очень
понравилась.

На два дня хватило раз-
говоров и воспоминаний. Но
самое главное — спектакль
вызвал в ребячьих душах
протест против несправдливости
и подлости, против тех,
кто хочет помешать им спо-
койно жить, против тех, кто
хочет воевать снова.

Ребята уехали. Скоро они
напомнят о себе письмами. А
пока воспоминания навевают
фотографии, которых так
много осталось в редакции.

Вот Нина Камо с томиком
А. Чехова в руках. Эту книжку
ей подарили в лагере
в день рождения. Девочка
неплохо знает русскую и
советскую литературу. Дома
у них большая библиотека.
Нина в Париже состоит членом
детского интернацио-
нального клуба. Она с увле-
чением рассказывает о ве-
черах, концертах, которые
они устраивают. Нина любит
нашу страну, знает ее исто-
рию. Интересно, что на ули-
цах Минска, в троллейбусе
девочка всегда говорила
только по-русски и была сча-
стлива, когда ее принимали
за минчанку.

Кудрявый мальчик скло-
нился над столом, старатель-
но работает лобзиком. Это
Сережа Тамаё — любимец
ребят и воспитателей. За
ним всегда стайкой ходили
мальши, и он находил для
них уйму интересных заня-
тий. Старшие уважали его за
доброту и трудолюбие. В
лагере ему все нравилось.
Советский Союз Сережа счита-
ет своей второй Родиной.

А разве можно не расска-
зать о Рани Линдвисте, со-
лидном деловом парнишке?
Он всегда аккуратен, подтя-
нут, носит часы на цепочке.
Это общительный, доброже-
лательный и вежливый маль-
чик. Его друзья — весь трет-
ий отряд. С ними он играл
в шахматы, домино, настоль-
ный теннис, часами разгова-
ривал.

Рани хочет быть архитек-
тором. Его любимое заня-

тие — моделирование кораб-
лей, самолетов. Мальчика
воспитали дедушка и бабуш-
ка. Они оба русские, и таким
же близким и понятным ста-
ло для мальчика все русское.
Они научили Рани языку,
научили любить нашу стра-
ну. Бабушка Рани — актив-
ный член общества «Финляндия
— СССР».

Всем своим родным Рани
купил много подарков, но
самый ценный для дедушки.
«Дедушке я подарю неболь-
шую скульптуру Ленина. Я
знаю, это для него будет са-
мый дорогой подарок», —
сказал Рани.

— Я двенадцатый раз при-
езжаю в Советский Союз и
по-настоящему люблю
здесь все, — говорила на
прощание Алиса Дюпон. Али-
су любили в лагере за добро-
ту и веселый нрав, за то, что
она всегда всем готова была
помочь.

В палатах сегодня очень
шумно. Порядок, который в
течение месяца старательно
поддерживался и детьми, и
воспитателями, непоправимо
нарушен. Ребята только что
побывали в кабинете у вра-
ча, где их осмотрели перед
дорогой и взвесили. Поху-
девших не оказалось. Все де-
ти поправились на два-три
килограмма. На подоконни-
ках, спинках кроватей, даже
на вешалке — гирлянды ба-
ранок. Это для мам, кото-
рые и теперь любят пить чай,
собранные с семьей за рус-
ским самоваром.

В раскрытых чемоданах
яркие матрешки, куклы, иг-
рушки, белорусские нацио-
нальные сувениры. Стара-
тельно упакованы балалайки.
Два раза выезжали ребята в
Минск за сувенирами и по-
дарками. Дома они напомнят
им о Белоруссии.

...Ребята уезжали в дождь.
В народе говорят, что это к
счастливой дороге. Дождь
был теплый, летний. И грусть
у ребят была легкая, свет-
лая. Мы надеемся, что эта
встреча с нашей страной
для них не последняя, что
разлука с друзьями, которых
они здесь нашли, не надолго.
Они напишут нам письма, где
расскажут о школе, о своей
жизни. Они приедут к нам
снова.

Д. ЧЕРКАСОВА.

Эти снимки ребят наш фото-
корреспондент Л. ЛИПЕНЬ
сделал во время их пребыва-
ния в Белоруссии.

1. Сережа ТАМАЁ в пионер-
ской комнате.
2. На экскурсии в Минске.
3. Послеобеденный отдых.

РОСТ НАСЕЛЕНИЯ: ПРАЙДА І ВЫДУМКИ

У краінах Захаду нямала
пішуць і гавораць аб прабле-
ме перанаселенасці Зямлі.
Радыйстанцыя «Голас Аме-
рыкі», напрыклад, у адной
са сваіх перадач нядаўна на-
звала прырост насельніцтва
зямнога шара «велізарным і
трагічным», які, маўляў, па-
гражае вычэрпваннем жыц-
цёвых рэсурсаў планеты.

Але ці сапраўды пагражае
чалавецтву перанаселенасць?
Што тут праўда і што ня-
праўда? Хто зацікаўлены ў
прапагандзе «пагрозы» так

званай дэмаграфічнай ката-
строфы?

Агульнавядома, што адной
з праблем, якія стаяць цяпер
перад чалавецтвам, з'яўляец-
ца забеспячэнне раўнавагі
паміж ростам насельніцтва і
рэсурсамі. Як жа падыхо-
дзяць да рашэння гэтай праб-
лемы на Захадзе і ў сацыя-
лістычных краінах?

На міжнародных сімпозі-
умах дэмографіаў, якія адбылі-
ся ў апошнія гады, выявіліся
дзве асноўныя канцэпцыі.
Заходнія вучоныя прытрым-
ліваюцца пераважна песіміс-

«ПРЫМІЦЕ НІЗКІ ПАКЛОН»

Адзіны цяпер занятак у Цімоха Новіка — забаўляць унукаў.
Майструе ён для іх розныя цацкі, як майстраваў некалі ў мален-
стве свайму меншаму брату. Майструе, а сам нярэдка аддаецца
ўспамінам.

Збярўца, бывала, баркоўскія мужыкі і пачынаюць размову аб
прывольным жыцці простага люду недзе за мяжой, у далёкіх і
багатых краінах. Знаёмыя іх пажылі там па два-тры гады і вяр-
нуліся назад, маўляў, з поўнымі торбамі грошай.

«А чаму б і не так? — разважаў Цімох. — Там, калі хто папраў-
дзе як след працуе, дык і зарабляе няблага. Выходзіць, што па-
радкі за мяжою зусім не такія, як тут, у Мастах на Гродзен-
шчыне».

Цімох быў тады малады, прагны да працы. Да мазалы змалку
прывык. У тэўшыя жа мясцінах, колькі ні надрываўся, — зар-
обкі нікчэмныя. І ў гаспадарцы не ладзіцца — адна прарэха за
другой.

Наслухаўся Цімох пра замежныя краіны і сон па начах страціў.
Мрояцца, бывала, у галаве розныя думкі. Нарэшце вырашыў
кінуць-рынуць усё на свеце і паехаць за акіяны.

З родных Баркоў падаўся ён шукаць лепшай долі ў Амерыку.
Завярцела хлопца плынь чужога, нязвычайнага жыцця. Аказалася
яно зусім не такое, як уяўлялася.

Новік не цураўся самай цяжкай працы. Толькі ні добрая праца,
ні набытак, ні лепшая доля не прыходзілі да яго на чужыне. Праз
колькі часу рады быў бы раздабыць якую капейку, каб вярнуцца
дадому. А грошай на дарогу не было. Давялося змірыцца з лё-
сам.

Пацягнуліся гады за гадамі. Маўкліва, журботна, як хмары.
Неяк па восені з вялікім спазненнем данеслася да яго, што на
Расію пайшлі войскі заходніх краін. Потым людзі загаварылі аб
рэвалюцыі, аб чырвоных і белых.

У Амерыку хлынулі царскія паслугачы, памешчыкі, капіталісты,
белыя афіцэры.

— Ну, як там у нас? — пытаўся Цімох.
Кожны адказваў па-свойму. Цімох цвёрда наважыўся паехаць і
сваімі вачамі паглядзець, што там да чаго. Але знайшліся такія,
што адгаварылі, запалохалі.

Балюча заняла сэрца, калі свет абляцела трывожная вестка:
нямецкія фашысты рынуліся на савецкую зямлю. Затоена, з не-
цярпеннем чакаў ён перамогі над гітлераўцамі. І не было ўтай-
му радасці, калі яна, нарэшце, прыйшла.

Вельмі пастарэў Цімох за пражытыя ў Амерыцы гады. Да сэр-
ца падабралася хвароба. Каторы год ужо не працуе. Зна-
сіўся. Вяртацца ж на Радзіму позна...

Расказаў Новік унукам пра сваё маленства, і перад вачыма
ўсплывалі незабытыя малючкі роднага краю. Бярозавы гай на
Прынямонні. На пагорку мясціна, дзе ля кожнага дрэва нібы
знарок хто высыпаў каштанавыя шапкі баравічковай. На паплавах
столькі красак, што на ўсю баркоўскую аселяццу расцякаецца дух-
мень. Пахне бярозавым лісцем, чаборам, спелымі суніцамі.

Пасля вайны ў Новіка наладзілася рэгулярная перапіска з ро-
дзічамі і блізкімі, што жыўць на Гродзеншчыне. Раней пісаў
брат. Цяпер піша з Баркоў пляменніца Ніна Паўлоўская. Жыве ў
свайей прасторнай хаце. Працуе ў калгасе імя Дзяржынскага. Сын
яе Анатоль — механізатар. Дочкі Тана і Іра — настаўніцы.

Кожнае пісьмо з родных мясцін — як крылатая радасць.

Прыгадалася Цімоху далёкае-далёкае лета. Бацька запрагае
гнядога ехаць на кірмаш. Аж у Ваўкавыск! Просіцца Цімох:
вазьмі, татка, з сабою горад паглядзець. Аднаму за гэта два
тыдні кароў у ксяндза. Сеў на воз, аж ззяе. Азіраецца па баках,
дзівіцца. Загрукаталі колы па гарадскім бруку. Хат у горадзе
столькі, што пальцаў не хапае пералічыць. На дварах адной з хат
шыльдачка.

— Татка, а ведаеш, хто тут жыве?.. Доктар Чыжэўскі!
— А ты ж тут раней не быў, адкуль ведаеш?

— То ж я, татка, на шыльдзе працятаў...
Здзівіўся бацька: колькі разоў быў у горадзе, а дзе доктар
жыве, не ведаў. Пасля з гонарам расказаў пра сына. А цяпер у
Барках свае настаўнікі, дактары, інжынеры. Вунь як змянілася
жыццё!

Калі нагуляюцца ўнукі і пойдучы адпачываць, бярэцца стары
Цімох за паперу, піша ліст у Баркі.

«Апісвайце мне ўсё падрабязна, — просіць ён пляменніцу, —
асабліва пра жыццё ў калгасе. Я тут чэсуся кожным вамым пісь-
мом. Толькі тады адчуваю сябе шчаслівым. Вашы пісьмы мы чы-
таем агулам, разам з добрымі маімі сябрамі».

Мы жывём у краіне, дзе пануе страх за заўтрашні дзень. А ў
нашага брата, эмігранта, яшчэ больш цяжкая, невыносная доля...

Прымі ж шчырае прывітанне, мая далёкая, мая незабытая Ра-
дзіма! Прыміце мой нізкі паклон, мае дарогія землякі!»

Скупыя слязінкі сцякаюць з вачэй Цімоха Новіка. Не прывык і
ніколі не прывыкне чалавек да Амерыкі, дзе пражыў больш за
пяцьдзесят гадоў. У сэрцы яго па-ранейшаму непаўторная і не-
забытая светлая Радзіма.

А. БЕЛАВУС.

тычнай тэорыі «ціску насельніцтва на рэсурсы». Паводле яе колькасць насельніцтва планеты будзе нібыта падвойвацца праз кожныя трыццаць год. Урэшце, маўляў, «чаща перапоўніцца» і наступіць «дэмаграфічны канец свету». У амерыканскім часопісе «Сайенс» у адзале навуковай фантастыкі з'явіўся нават артыкул, дзе ўказваецца дакладная дата «страшнага суда»: пятніца, 13 лістапада 2026 года.

Аднак не толькі ў навукова-фантастычнай, але і ў навуковай літаратуры, публіцыстыцы ўсё часцей мусіраецца думка аб пагрозе «дэмаграфічнай катастрофы». Дух трыюмай ахаліў нават некаторых прагрэсіўных дзеячоў, такіх, як Чарльз Сноу. Гэтага англіскага вучонага і пісьменніка палюбаць, як ён кажа, «маштабы людскога ўзнаўлення». Уяўныя, неаб-

грунтаваныя страхі аб'ектыўна штурхаюць такіх людзей, як Сноу, на пазіцыі сучасных мальтузіянцаў, якія баць вярнуць ў скарачэнні росту насельніцтва.

Між тым тэорыю славаўта Мальтуса, якая ўзнікла яшчэ на парозе XIX стагоддзя, пераканаўча абвергнула само жыццё, сам час. Калі б насельніцтва свету падвойвалася, як ён прадказваў, праз кожныя 25 год, то цяпер на Зямлі налічвалася б звыш 100 мільярдаў чалавек. Але, як вядома, у наш час на Зямлі жыве толькі 3,6 мільярда чалавек. Яскрава пацвердзіліся словы Леніна аб мальтузіянстве, як аб «рэакцыйным і баязлівым вучэнні».

Насельніцтва хоць і хутка павялічваецца, але гэты рост не геаметрычны. Дзейнічае фактар «самарэгулявання». Само жыццё, сацыяльна-эка-

намічныя ўмовы прыцішаюць ці паскараюць рост насельніцтва. Неамальтузіянцы ж не могуць супакоіцца і прапануюць чалавецтву ўсе старыя рэцэпты «скарачэння росту насельніцтва». Асабліва настойліва гэтыя рэкамендацыі адрасуюцца эканамічна слабаразвітым краінам.

Між тым радыкальным выйсцем са становішча галечы і голаду для гэтых краін з'явіўся б усямерны ўздым прамысловасці і сельскагаспадарчай вытворчасці. Такому вырашэнню праблемы, аднак, перашкаджае ў многіх выпадках сацыяльная структура маладых краін, іх эканамічная залежнасць ад сусветнага манопалістычнага капіталу. Там неабходна карэнная перабудова ўсёй сістэмы гаспадаркі на базе індустрыялізацыі і грунтоўных аграрных пераўтварэнняў.

Канцэпцыі «ціску насель-

ніцтва на рэсурсы» вучоныя сацыялістычных краін і многія прагрэсіўныя вучоныя і сацыёлагі ў капіталістычным свеце супрацьстаўляюць «канцэпцыю аптымізму». Яна базіруецца на тым, што ў распараджэнні чалавецтва знаходзяцца яшчэ невыкарыстаныя велізарныя рэсурсы. Вось некалькі лічбаў. У наш час для сельскагаспадарчай вытворчасці выкарыстоўваецца ўсяго 10 працэнтаў плошчы зямной сушы, альбо каля паўтара мільярда гектараў. Павелічэнне пасяўных плошчаў толькі ўдвая (што дазваляе сучасная тэхніка) і павышэнне на ўсіх сельскагаспадарчых угоддзях ураджайнасці да максімальна дасягнутай дало б сродкі жыцця 10 мільярдам чалавек! Далей. Калі ўсю расліннасць сушы замяніць прадуктовымі і кармавымі культурамі, то сродкаў хапіла б на 40—58

мільярдаў чалавек. Трэба мець на ўвазе і іншыя патэнцыйныя жыццёвыя рэсурсы. Гэта — больш Інтэнсіўнае выкарыстанне мораў і акіянаў, а таксама развіццё вытворчасці некаторых сінтэтычных прадуктаў. Разлікі паказваюць беспадстаўнасць страху перад «дэмаграфічнай катастрофай». Калі тут і існуе небяспека, дык толькі ў тым, што ворагі міру хацелі б выкарыстаць неамальтузіянства для тэарэтычнага абгрунтавання і апраўдання імперыялістычных войнаў.

Праблема «дынамічнай раўнавагі» паміж насельніцтвам і рэсурсамі можа быць вырашана якраз ва ўмовах міру, давер'я і дружбы паміж народамі. Таму ідэі мірнага суіснавання павінны ўзяць верх над гонкай узбраенняў і палітыкай ваенных авантюр.
Л. МЫЧКОўСКАЯ.

МІСТЭР Дэнісан са спадаром Акулам за адзін стол не сядзе. І ў брыдж разам з ім гуляць не стане. Абразіца нават пры адной такой думцы: выходзіць, што ён з Акулам — аднаго поля ягады? Пардон! Містэр Дэнісан — чалавек з амбіцыяй. Да таго ж і становішча, якое ён займае ў вышэйшых колах, вымагае асцярожнасці і нават педантычнасці ў выбары сяброў і акружэння.

А хто такі Акула? Цёмны шыбенік, што бадзеецца на задворках «вольнага свету». Каго ён прадстаўляе? Кучку палітычных спекулянтаў, кожны з якіх лічыць сябе прынамсі Банапартам. Не пасуе афіцыйнай асобе, дзяржава якой падтрымлівае дружэлюбныя адносіны з Савецкім Саюзам, вадзіцца з нейкай там displaced person (перамешчанай асобай) без роду і племя.

І ўсё-такі рахманы містэр Дэнісан — мэр некаранаванай сталіцы Канады горада Таронта — садзіцца за адзін стол з былым гітлераўскім халуём, без пяці мінут лыкавым «ахвіцэрам» БКА Акулам, чулівага трасе яго здрадніцкія здзежыватыя рукі і ўхмыляецца яму на ўсе трыццаць два зубы. Насуперак здароваму розуму, насуперак дзяржаўнай разважнасці, насуперак найпрацейшай логіцы. «Заносіць» містэра Дэнісана не ў гарацкія дні летняга сонцастаяння, не ў кароткія хвіліны месяцавага зацьмення, — наогул, з'явы прыроды тут ні пры чым.

Метамарфозы пачынаюцца ў час антыкамуністычных прыліваў і адліваў. Па меры нарастання прапагандысцкіх кампаній, якія раз-пораз праводзяцца ў Канадзе з прафілактычнай мэтай — прапаласкаць мазгі суайчыннікам містэра Дэнісана. А за кампанію, як вядома, і цыган навесіўся. Дзіва, што мэр Таронта тады кідаецца ў абдымкі фашысцкага недаростка.

Зрэшты, трэба быць справядлівым і не прыпісваць усю славу шанюўнаму містэру Дэнісану. Як гэта ні крыўдна, але ён мусіць падзяліцца ёю з іншымі палітычнымі фігурамі Канады. З ім таксама здараюцца антысавецкія прыпадкі. У памяці канадцаў, відаць, яшчэ свежыя падзеі 1967 года. ЭКСПО-67 перавярнула ўяўленні многіх аб Савецкім Саюзе з галавы на ногі. Пацвярджэннем гэтаму былі шматтысячныя чэргі ля савецкага павільёна і шчырае: «Рашэн — о'кэй!»

Поспех нашай краіны на выстаўцы не ўваходзіў у разлік палітыкаў. Яны не мелі намеру расплачывацца за гэта дэвальвацыяй уласных, старых і закарэлых, ідэй. Таму і было вырашана ажыццявіць «раўнавагу сіл». Гэта са згоды і ведама афіцыйных асоб і пры іх патуранні нацыяналістычнае кодла кінулася біць шыбы ў савецкім пасольстве і ў іншых нашых прадстаўніцтвах у Канадзе.

Антыкамуністычны сверб — хвароба ўдэлівая. Успышкі яго назіраюцца то ў адным, то ў другім месцы. Мэта іх — кампраметаваць у вачах шырокай грамадскасці Краіны Саветаў, хоць дзяшымым паскудствам, але насаліць «гэтым Саветам». Містэр Дэнісан чарговую такую кампанію наважыўся правесці «з нагоды 52-іх угодкаў БНР». Праўду скажаць, што БНР, што імперыя Тутанхамона — для містэра Дэнісана цёмны лес. Колькі іх, такіх няпрояшаных прэтэндэнтаў на неіснуючыя «дзяржавы», швэндаецца па Канадзе. Нават

струнку перад з'едзенай молью і прапахлай фашысцкім духам анучай. Забываючыся, што існуе, хацеў бы таго яго лепшы сябар Акула ці не, суверэнная рэспубліка Савецкая Беларусь, што яна з'яўляецца адной з дзяржаў — заснавальніц Арганізацыі Аб'яднаных Нацый.

Тады, у 1967 годзе, спадар Акула сядзеў у паліцэйскім участку за антысавецкую правакацыю на выстаўцы і містэру Дэнісану няёмка было нават спагадліва зірнуць у яго бок, не тое што працягнуць руку. А сёння здраднік і злачынца знахо-

штандарам БНР, у свой час пан Скірмунт старанна драў да бляску батфорты кайзера Вільгельма, а пазней пан Астроўскі з кампаніяй наводзіў глянц на ботах фюрэра Адольфа Гітлера.

Генеральны сакратар Федэрацыі рускіх канадцаў, якая складаецца пераважна з беларусаў, Рыгор Акулевіч звярнуўся да мэра горада Таронта з пісьмом. У пісьме Рыгор Раманавіч растлумачыў містэру Дэнісану, што такое БНР, хто такі Акула і паказаў, дзе на карце шукаць дзяржаву беларусаў. Адначасова ён выказаў і думкі тысяч беларусаў, якія з'яўляюцца грамадзянамі Канады:

«Як канадскія грамадзяне мы хочам выказаць нашу нязгоду з тым, што Вы аказваеце гэтым людзям (перамешчаным асобам, якія гуляюць у БНР, — В. М.) давер, як пачцівай палітычнай групе. Пан Акула не выражае думкі тысяч беларускіх канадцаў. Мы прымаем палітыку нашага федэральнага ўрада — палітыку нармальна адносін з Савецкім Саюзам, але мы не можам зразумець, чаму Вы ў Вашай афіцыйнай пазіцыі прадстаўнікоў горада Таронта далучыліся да пазіцыі квілінгаў».

Многія канадцы памыляліся наконт намераў містэра Дэнісана, лічачы тэатрылізаванае прадстаўленне са сцягам БНР нейкай недарэчнасцю.

— Відаць, наш мэр проста не ў курсе спраў, не падазрае, з кім знаецца. Трэба яму растлумачыць...

Адказ містэра Дэнісана Рыгору Акулевічу не пакідае больш ніякіх сумненняў: правая рука мэра ведае, што робіць левая.

«Перш чым гарадскія чыноўнікі рэкамендуць вышыванне нацыянальнага сцяга, праводзіцца расследаванне рознымі органамі ўлады, што сабой уяўляе дадзенай нацыянальнай групы вышываюцца на будынку гарадской управы групамі, чые краіны перасталі існаваць як незалежныя, але толькі ў тым выпадку, калі горад пераканаецца, што гэтыя нацыянальныя групы ў цяперашні час не займаюцца падрыўной дзейнасцю ў адносінах да ўрада Канады».

Разважанні містэра Дэнісана, як бачыце, вызначаюцца арыгінальнасцю. Іх цяжка зразумець тым беларусам, якіх прадстаўляе Рыгор Акулевіч — грамадзянін Канады, які са зброяй у руках змагаецца ў другую сусветную вайну з гітлераўцамі. Затое яны адпавядаюць намерам Акулы, які ў той час знаходзіўся ў стане ворагаў канадскага народа.

Цяжка сказаць, ці прынесла містэру Дэнісану лаўры мудрага дзяржаўнага дзеяча кампанія з эфемернай БНР. Яна ўсім адно, што па сваёй зной волі шанюўны мэр горада Таронта апынуўся ў зусім непрыгоднай для яго кампаніі спадара Акулы.
В. МАЦКЕВІЧ.

КАМПАНІЯ МІСТЭРА ДЭНІСАНА

ПАМФЛЕТ

імянаў і назваў усіх не запомніш. Дзе там ужо ведаць гісторыю! Але ў даным выпадку, відаць, не назва важная, не гістарычная праўда. Важны сам прынцып: любы метадамі і сродкамі шальмаваць Савецкі Саюз. Гэта — па-першае. А па-другое, трэба ж неяк апраўдваць тыя доллары, што на ўзвей вецер кідаюцца на няўдзячную справу «вызвалення панявольных народаў, якія стогнуць пад дыктатам Крамля» і чакаюць — не дачакаюцца, калі спадар Акула з ласкі містэра Дэнісана рынецца на белым кані «гнаць камуністаў з Беларусі».

Адным словам, нячысцік у вобразе Акулы спакусіў паважнага мэра і ён даў згоду: 25 сакавіка на гмаху гарадской управы Таронта вывесіць бел-чырвона-белы сцяг беларускіх нацыяналістаў. Магчыма, містэр Дэнісан адступіўся ад прынцыпаў, якімі звычайна кіруюцца дзве дружэлюбныя краіны, каб у вачах некаторых асоб не здавацца «чырвоным». Магчыма, проста рашыў такім чынам адмагнуцца ад безурнацаў — чым бы ні цешыўся Акула, абы не скуголіў. Мажліва. Але ні тое ні другое не адпавядае элементарнай логіцы.

Тры гады назад, калі на ЭКСПО-67 праводзіўся нацыянальны дзень Беларускай ССР, містэр Дэнісан знаў лепш і гісторыю і геаграфію. Калі ў Манрэалі на плошчы Нацый каралеўская паліцыя аддавала пашану дзяржаўнаму флагу нашай рэспублікі, а рота маракі салютавала ў гонар высокіх гасцей — дэлегацыі БССР, Дэнісан таксама здымаў капялюш перад сцягам Савецкай Беларусі. Сёння ж ён на смех усяму свету выцягваецца ў

дзіцца пад надзейнай аховай таго ж самага містэра Дэнісана. Нават цяжка ўявіць сабе, што чалавек такіх далікатных манер, выхаваны ў духу тонкага арыстакратызму, мог паставіць сябе на адну дошку з прайдзісветам.

А спадар Акула такі цешыцца. Расчулены мілай прыхільнасцю высокай персону, ён паслаў у газету «Глоб энд мэйл» пісьмо, поўнае самых глыбокіх пацучыў да містэра Дэнісана і абразы дзі свайго народа.

«Ад імя канадцаў Беларускага паходжання (падкрэслена мной — В. М.) мы хочам выказаць нашу ўдзячнасць гарадскому савету Таронта за дадзены нам дазвол аддаць пашану нашай былой радзіме і яе народу, які змагаецца за вызваленне ад маскоўскага каланіяльнага прыгнёту(!), шляхам вышывання беларускага нацыянальнага сцяга перад будынкам гарадской управы».

Даказваць ачмурэламу ў сваёй нянавісці да ўсяго савецкага Акула, што дзень — гэта дзень, а ноч — гэта ноч, тое самае, што сыпаць бісер перад свіннямі. Ды мы і не маем у гэтым асаблівай патрэбы. Самі суайчыннікі далі спадару здаравенную аплывуху. Яны, як вышла на яву, зусім не падзяляюць ані думкі «Беларуска-канадскага альянса», ані захаплення яго «афіцыйнага прадстаўніка» Акулы. Беларусы, якія жывуць у Таронта, былі, мякка кажучы, здзіўлены, калі ўбачылі на ультрасучасным будынку гарадской управы архаічны экспанат. Такое «ўпрыгожанне» не надта цешыла вока і іншых жыхароў горада. Праўду як ні хавай, не ўтоіш. Ці ж не ведама, што гэтым аперэтакным акраўкам, які называецца

Пішучь
землякі
Фядора КАЛАМОЕЦ

Роднай зямлі

Дзень добры, родная зямля!
Прымі дачкі сваёй паклон,
Якая шле яго здала —
З-за сочень міль,
З-за сочень дзён.

Мой край! Ты ў сэрцы
назаўжды —
І рэчка, і сасновы бор,
Твае вішнёвыя сады
І сіняя тваі азёр.

І хоць далёка я была
У горкі, страшны час
ваіны,
Нямала слёз я праліла,
Як гінулі твае сыны.

Ты у красе і шчасці зноў.
Цвіці ж, радзімая зямля!
Прымі падзяку і любоў.
Ты ад дачкі сваёй здала.
Віндээр, Канада.

○

Паважаныя землякі! Пасылаю вам верш, у якім я выказаў свае адносіны да святкавання так званых «акта 25 сакавіка». Гэтага бажка здраднікі Радзімы эксплуатаюць паўвека. Гэта іх палітычны комплекс і хлеб. Але кожны раз замест святкавання ў іх атрымліваюцца памінкі, якія заканчваюцца згінакнем спін перад грашовым мяшком.

Варывон ПРЫШЧЭПА

Памінкі

Даўно багатых
Высахлі слязіні,
І след іх знік,
А вы штогод
Спраўляеце памінкі —
Той сакавік.

Храсто пусціў
У кайзераўскай хаце,
Тады ж і згніў.
Гісторыя сапхнула
На лапаце
Яго ў архіў.

Узіме поп
Над галавою рукі,
Ды казань — бух.
Плывуць у купал
Жаласліва гукі —
Мярцее дух.

Пасля царквы
Малоціце нагамі
У блізкі зал.
Там выпаўзе
З прамай перад вамі
Стары шакал.

Маскве пагрозіць
Найдаважным тонам,
Крае тугу.
І раптам тут жа,
Перад Вашынгтонам —
Спіна ў дугу.

Так з году ў год
Малебны і прамовы
Плятуцца ў вас.
Шэкспір сказаў бы:
«Словы, словы, словы...»,
Нью-Йорк, ЗША.

Аляксандр Рыбальчанка і яго ансамбль

НА СЦЭНЕ Мінскага палаца спорту выступалі лепшыя прафесійныя мастацкія калектывы рэспублікі. Канцэрт праходзіў з вялікім поспехам. Кожнага з выканаўцаў зала праводзіла дружнымі апладысмантамі. Нарэшце вядучы аб'явіў:

— Выступае танцавальны калектыв Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў імя Леніна. Мастацкі кіраўнік і пастаноўшчык — народны артыст рэспублікі Аляксандр Рыбальчанка.

...Ён стаіць за адной з куліс, усхвалявана глядзячы на сцэну, дзе выступаюць яго выхаванцы. Харэаграфічная задума, якую ён выпесціў, увасабляецца на сталічнай сцэне ў складаных і грацыёзных рухах самадзейных танцоўраў. Юнакі і дзяўчаты танцуюць з захапленнем, з асалодай, яны нібы купальніца ў народнай музыцы, выконваемай сімфанічным аркестрам, і іх замілаванне роднай мелодыкай перадаецца публіцы, якая ўзрываецца воплескамі ў самых маляўнічых месцах танца. А ён стаіць, ад хвалявання пакусваючы вусны. Многа такіх адказных канцэртаў было ў жыцці Аляксандра Рыбальчанкі, але хваляванне не праходзіць і, пэўна, ніколі не знікне, бо мастак не можа быць аб'якавым. Глыбокі разумныя вочы ўглядаюцца ў малюнак гарэзлівага танца, падмячаючы непрыкметны гледачам пралікі, каб у наступным канцэрте дашліфаваць, давесці да яшчэ больш высокіх мастацкіх вышынь харэаграфічны твор.

Яму хутка споўніцца шэсць-

дзесят год. Складанае, напоўненае творчымі пошукамі і здзяйсненнямі жыццё пражыў гэты сціплы, задумлены чалавек, па выглядзе малады і поўны невычэрпнай энергіі. Ён пачынаў свой творчы шлях на прафесійнай сцэне, працаваў у калгасна-саўгасным перасоўным тэатры, а пасля захапіўся народнай танцавальнай стыхіяй і канчаткова знайшоў сябе ў самадзейнасці, з 1936 года ўзначаліўшы народны ансамбль песні і танца гомельскіх чыгуначнікаў. Гэта цяпер выдаецца многа кніг і брашур, дзе сабрана харэаграфічнае багацце беларусаў, а тады не было амаль нічога, і народныя танцы запісваліся, пераймаліся непасрэдна ў народа, каб потым вярнуць іх яму ў больш яскравым і дасканалым выглядзе. Сотні танцаў, сцэнак, харэаграфічных сюіт паставіў Рыбальчанка. І ў кожным нумары — частачка яго багатай, чулай душы.

На першым усесаюзным фестывалі народнага танца, які адбыўся ў Маскве ў 1936 годзе, гамельчан узнагародзілі дыпломам першай ступені. Крыху пазней калектыв прымаў удзел у першай Дэкадзе беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве і зноў быў заўважаны як таленавітая і перспектыўная фальклорная група. Яго «Лявоніха», як адначасна тагачасны друк, па багаццю распрацоўкі і перадачы нацыянальных рысаў беларускага народа не ўступае лепшым дасягненням фальклорнай харэаграфіі ў маштабах краіны.

Маладзё, акрылёная першымі поспехамі, працавала над новай танцавальнай праграмай, калі пачалася Вялікая Айчын-

ная вайна. Выступалі на пероне Гомельскага вакзала перад чырвонаармейцамі, якія адпраўляліся на фронт, перад параненымі ў гарадскіх шпіталях. Калі вайна дакацілася да Гомеля, Аляксандр Рыбальчанка пайшоў у дзеючую армію. Ён ваяваў на Беларускім, Прыбалтыйскім, Украінскім франтах. І калі ў сорок пятым наступіў мір, на яго грудзях з'ялі ордэн Чырвонай Зоркі і медаль «За баявыя заслугі».

Восенню пераможнага года Рыбальчанка вярнуўся ў родны Гомель. Горад ляжаў у руінах, усё трэба было пачынаць спачатку. Мала засталася былых гуртоўцаў, рэпецываваць не было дзе, але Рыбальчанка разумеў, што ўсё горшае засталася ў мінулым, а наперадзе — росквіт нацыянальнага мастацтва, узросшая цяга людзей да культуры. Ён становіцца мастацкім кіраўніком палаца культуры чыгуначнікаў і на гэтай пасадзе застаецца і сёння.

Немагчыма пералічыць усе танцы, пастаўленыя народным артыстам БССР Аляксандрам Рыбальчанкам: «Лявоніха», «Чарот», «Бульба», «Мяцеліца», «Дружба народаў», «Сустрэча пераможцаў» (з гэтай танцавальнай сюітай выступалі на пероне Гомельскага вакзала, сустракаючы салдат, якія вярталіся з Германіі дамоў), «Руская бяроза», «Украінская сюіта». І кожны нумар — не копія з праграм прафесіяналаў, а свая, самабытная распрацоўка, натхнёнае раскрыццё прыгажосці народнай душы.

На прывакзальнай плошчы Гомеля ўзвышаецца манументальны палац культуры чыгуначнікаў імя Ул. І. Леніна. Шэсцьсот аматараў мастацтва наведваюць шматлікія гурткі,

Народны артыст БССР Аляксандр РЫБАЛЬЧАНКА.

Народны ансамбль песні і танца Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў выконвае танец «Яблынка» на эстрадзе ВДНГ у Маскве.

што дзейнічаюць у палацы, і кожнаму з іх мастацкі кіраўнік аддае частачку самога сябе. Працуюць народны драматычны тэатр, самадзейны цырк, духавы аркестр, жаночы эстрадны аркестр, аркестр народных інструментаў, хор ветэранаў працы і многа іншых гуртоў. З любоўю і шчырай заклапочанасцю Рыбальчанка займаецца з дзецьмі. Нядаўна дзіцячы танцавальны калектыв пабываў у Маскве. 120 маленькіх гамельчан з бляскам выступалі на сталічных эстрадах.

Рыбальчанку даводзіцца працаваць у самых разнастайных жанрах як мастацкаму кіраўніку палаца, але назменна любімым відам мастацтва для яго застаецца харэаграфія. На сцяне яго службовага кабінета вісіць карта гастрольных маршрутаў народнага ансамбля песні і танца. Бадай, не было такога нацыянальнага свята, каб гамельчане не выступалі ў Мінску. Іх канцэртам апладыравалі масквічы, ленынградцы, рыжаны, жыхары многіх гарадоў нашай краіны, а таксама аматары савецкага мастацтва за рубяжом. Нядаўна калектыв вярнуўся з гастрольнага турне па Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, дзе ўдзельнічаў у рабочым фестывалі, прысвечаным 50-годдзю Вялікага Кастрычніка. Жыхары Берліна, Дрэздэна, Іены гарача прымалі беларускіх танцоўраў.

Упершыню ў гісторыі Беларусі высокае званне народнага артыста рэспублікі было прысвоена чалавеку, аддаўшаму свой талент не прафесіянаму, а самадзейнаму мастацтву, якое дасягнула такога буйнога росквіту, што можа паспяхова сапернічаць з дзяржаўнымі танцавальнымі калектывамі. Да баявых узнагарод Аляксандра Рыбальчанкі далучыліся ордэн «Знак Пашаны» і медаль «За працоўную адзнаку».

Н. АХРАМЧУК.

хроніка культурнага жыцця

«Паўлінка»

ў Новамаскоўску

У горадзе Новамаскоўску ўжо некалькі дзесяткаў год працуе невялікі прафесіянальны тэатр. Яго пастаянным гледачы — шахцёры і хімікі горада, калгаснікі Тульскай вобласці. Адна з апошніх прэм'ер Новамаскоўскага тэатра асабліва цікавая: упершыню на рускай прафесіянальнай сцэне пастаўлена жамчужына беларускай нацыянальнай драматургіі — камедыя Я. Купалы «Паўлінка».

...Гучыць мелодыя папулярнай песні «Нёман», наволі ўзімаецца заслона. На сцэне велізарнае палотнішча з традыцыйнымі ўзорамі беларускіх вышывак. У цэнтры палотнішча партрэт нейміручага песняра Беларусі Янкі Купалы. Яго вершам «А хто там ідзе?..» у перакладзе Максіма Горкага пачынаецца пралог, які знаёміць гледачоў з творчасцю Купалы і гісторыяй стварэння «Паўлінкі». Маляўнічае палотнішча ўзімаецца ўверх, і гледачы застаюцца сам насам з аб'яўленай Паўлінкай.

Імёны герояў «Паўлінкі» — Сцяпана, Альжбеты, Францыся, Агаты, Быкоўскага — выклікаюць у памяці незабыўныя ўражанні, якія пакінула работа такіх цудоўных майстроў-купальнікаў, як Дзядзішкіна, Ржэцкая, Глебай, Пола, Макарава, Платонаў, Стома... У Новамаскоўскім тэатры гэтыя ролі былі даручаны пераважна маладзі. І ўдзельны матэрыял купальскага шэдэўра дазволіў маляўнікам выканаць паказанні сябе з найлепшага боку, заявіўшы шчырае прызнанне гледачоў.

Раней не вядомая гледачу беларуская п'еса пасля прэм'еры была паказана ў Новамаскоўску запар адзінаццаць разоў. Звычайна ж у гэтым горадзе любяць новы спектакль вытрымаваць не больш 4—5 паказаў. А да паловы сезона «Паўлінка» сустраляла з гледачом ужо больш як 80 разоў. У час гастрольнага паказу Тульскай вобласці спектакль ставіўся ледзь не штодзённа.

Вельмі радасна, што класічная беларуская п'еса, героі якой да гэтага часу не гаварылі на-руску, была прынята ў Падмаскоў'і не з меншым захапленнем, чым на сваёй радзіме.

К. УСЕВАЛАДАУ.

СУСТРЭЧА З СЯБРАМІ

З кожным годам расшыраюцца і ўмацоўваюцца сяброўскія сувязі паміж працоўнымі Магілёўскай вобласці і Габруйскай акругі ў Балгарыі. Яны ахопліваюць усе сферы гаспадарчага і культурнага жыцця. Новым выразнем гэтай брацкай дружбы з'яўляецца прыезд у Габрува магілёўскага ансамбля песні і танца «Дружба». Яго калектыв з 50-ці выканаўцаў выступіў з канцэртамі ў акруговым цэнтры, у Дранава, Себілеве. Трайне, а таксама ў радзе сёл акругі.

Міхась ПАРАХНЕВІЧ

Вакзал, Шапа.
Дашчаны ганак.
І квеццем шторы на акне.
І сэрца б'ецца ўсхвалявана.
Як у далёкім дзіўным сне.
Я знаю: ты мяне чакала.
Як час чакае родны кут.
І мяне пракладвалі вакзалы
Найкарацейшым свой маршрут.
І самалёты, як ракеты.
Няслі мяне на твой парог.
Гадамі жыві без стрэчы гэтай.
Цяпер бы —
для пражыць не змог!

СА СКАРБНІЦЫ БЕЛАРУСКАГА МАСТАЦТВА

Валерыя ЖОУТАК. «Званочкі».

В. Жоўтак нарадзілася ў 1919 годзе ў горадзе Жлобіне ў сям'і чыгуначніка. Вучылася ў Віцебскім мастацкім вучылішчы. Адна з асноўных тэм мастацкі — тэма дзяцінства: «Першае верасня», «Ля кастра», «Сяброўкі» і інш. Гэта светлыя, жыццярэдасныя карціны, у якіх многа непасрэднасці і шчырасці.

Шмат зрабіла В. Жоўтак у жанры беларускага пейзажу. Шырока вядомы яе карціны «Днепр», «Вясна», «Разліў на Бярэзіне». Прастата і тонкі густ уласцівы і яе нацюрмортам. Рэпрадукцыю аднаго з іх вы бачыце на нашым здымку.

ТАК уж устроен разведчик. Мне надо бы разведываться, а я сурово сказал Рукавишникову:

— Спасибо за новость, но вы не имели права приходить без разрешения. Какие еще новости?

— Эта самая главная. Наши напротив Франкфурта, — обидчиво ответил Рукавишников. — Что вам еще надо? Выходит, скоро конец...

До конца было еще далеко. От Франкфурта на Одере до Берлина по прямой оставалось около семидесяти километров. Но это по прямой, для самолетов по воздуху, а танки, пехота должны были идти по земле, земле, начиненной минами, усеянной дзотами, оцетнившейся гранитными и железобетонными надолбами, по земле, на которой был пристрелян каждый метр, по земле, где каждая высота являлась крепостью, где радио день и ночь орало о зверствах русских, которые якобы режут немецких детей, насиловали немецких женщин, а потом топят их в реках и каналах, о варварах коммунистах и комиссарах, у каждого из которых набор инструментов для самых страшных пыток, а в обозах складные винтовки и кресла для распятия... Советские солдаты должны были преодолевать не только водные преграды, но и ненависть и страх, воспитанные в немецком народе Геббельсом и его подручными.

Я понимал, что последние километры перед Берлином будут невероятно трудными. Много наших солдат останется тут лежать навеки.

И я был обязан сделать все от меня зависящее, чтобы жертва было меньше. Для этого я должен был узнать как можно больше об обороне врага, о его возможностях к сопротивлению.

Весь глубокий смысл слов «пир во время чумы» я понял на свадьбе Власова и Адели Беллинберг, состоявшейся в середине апреля 1945 года. Они мне казались просто сумасшедшими: советские войска угрожали Берлину, а тут свадьба, церковная служба с венцами, «Исайя, ливкуй!», обручальные кольца, свадебный стол, Гиммлер прислал поздравление, заскочил на минуту заместитель Риббентропа, кричали «горько!» и «хайль Гитлер!».

Сперва все соблюдали хотя бы внешне приличия: подошли к «ручке» фрей Власовой, щелкали каблуклами, проносили: «Поздравляем!», «От всей души!», «Примите мои поздравления». Правда, никто не сказал: «Желаем счастья на долгие годы». Только быстро захмелевший дьякон рявкнул: «Многая лета, многая лета». Напились быстро, и началось нечто невообразимое: горлачили песни; странно, дико было слушать тут «Как родная мать провожала», «На закате ходит парень...» Кто-то затянул было «Катюшу», на него зашикали, и виновный, как ни был пьян, поспешил исчезнуть.

А когда «молодые» ушли, появились неизвестные девки, они приволокли с собой пьяного гармониста, и начался шабаш. Закутный, потный, красивый, плясал «барыню», упал, не мог подняться, а когда к нему бросились за помощью, пустил такую струю матерщины, что даже командант Хитрово развел руками: «Вот это виртуоз!»

Трухин с мертвенно-бледным лицом лежал на длинном диване, свесив ноги. Возле него сидела рыжая девка, он не обращал на нее никакого внимания, пристально, не мигая, смотрел в потолок.

Гармонист заиграл вальс

«На сопках Маньчжурии». Кто-то истерично плакал. Началась бомбежка, погас свет, визжали девки, матерился Закутный.

Вскоре Власов, Закутный, Трухин уехали в Карловы Вары (тогда говорили — в Карлсбад). Туда еще в марте удрала большая часть КОНРа, в том числе Жиленков и Малышкин. Куда Власов дел свою «фрау Адель», я не знаю, больше я ее никогда не встречал. Возможно, она поняла, что надежды жить в Зимнем и в Ливадии

Все разговоры, в конце концов, сводились к одному — как уйти от приближающихся советских войск.

ПОСЛЕДНЯЯ НОЧЬ В КРЕПОСТИ ВЮЛЬЦБУРГ

Как ни высоки стены крепости, как ни бдительна охрана, а все же в крепости Вюльцбург о продвижении Советской Армии знали все. За немалую плату — чудом не отобранные золотые часы — генерал Снегов купил у охранника карту Европы, вырванную из учениче-

Бегать из Вюльцбурга было трудно, почти невозможно, но Николай Иванович все же решил. Посоветовался с Лукниным.

— Ну, что ж, подполковник, беги! Ты молодой, здоровый... Если б у меня были обе ноги...

Тщательно продуманный, хорошо подготовленный побег сорвал трус — врач Дубровский, Николай Иванович поймали. Когда его, окровавленного, почти неузнаваемого, вели перед отправкой в Маутхаузен в последний раз тюремным двором, он увидел

цев и снять первую и вторую дивизии с фронта, направить их в Чехословакию. Первой дивизии Буняченко пробираться в город Дечин и уже из него наступать на Прагу. Второй дивизии следовать прямо на Прагу.

Цель задуманной операции для меня была ясна — занять Прагу раньше советских войск и передать ее американцам.

Трухин, правда, сомневался в этом мероприятии:

— Сталин с Черчиллем и Рузвельтом давно, наверное, договорились, кто что берет...

— Ничего, — возражал Жиленков, — пусть себе договорились, а мы поможем американцам, а там увидим...

Искать дивизию Буняченко послали передодего в штатское Калугина, хорошо знавшего немецкий язык. Трухин выдал Калугину из своих запасов немецкие документы на имя Генриха Краузе, инженера завода «Кнорр-Бремзе». Провожали Калугина торжественно. Жиленков перекрестил его, поцеловал:

— Наша судьба в твоих руках...

Штаб Буняченко Калугин нашел быстро — через три дня дивизия прибыла в Чехословакию, в так называемый Дечинский снежник, а оттуда пошел на Прагу.

Сведения о движении дивизии Буняченко привез Семен Рябов. Он рассказал мне, что в первой дивизии страшный разброд: одни хотят уходить к американцам, другие говорят о том, что пора, дескать, кончать и с немцами, и с американцами, надо попытаться связаться с советским командованием и просить пощады.

— Дерутся, Павел Михайлович, — рассказывал Рябов. — Чуть что — и в драку.

В штабе Власова все были заняты одним — слушали советское радио. Никто уже не делал это тайно, слушали в открытую, собирались у приемников по нескольку человек, обсуждали новости. Особенно всех интересовало продвижение советских войск по Чехословакии. Немцы были выкинуты из Кошице, Братиславы, Остравы. Советское радио несколько раз передавало о сформированном правительстве Национального фронта чехов и словаков. Настроение у власовцев было отчаянное.

Некоторые храбрились: — Подождем еще немного, и начнутся бои с американцами и англичанами. Мы еще посмотрим, чья возьмет...

Таких было мало, на них смотрели с презрением: болтают черт-те что...

Население Раковника сначала встретило власовцев дружелюбно. Когда первые машины въехали в город, раздались крики:

— Русские пришли! Русские!..

К машине Власова подошли девушки с цветами, но, увидев переводчика Ресслера в немецкой форме, испуганно попятились.

В это время подъехала темно-зеленая автоцистерна. Всю ее облепили пьяные власовцы. Оказалось, что эту цистерну со спиртом отбили у немцев.

И начался разгул...

Пятого мая в столице Чехословакии началось восстание — его поднял подпольный чешский национальный совет, образованный по инициативе Коммунистической партии Чехословакии. Но в этом совете были не только коммунисты, но и люди, не желавшие присоединиться к правительству Национального фронта, созданному в Кошице. Для этих людей Власов был желанным гостем.

Когда дивизия Буняченко вечером шестого мая вошла в Прагу, ее встретили цветами. Но к ночи население Праги поняло, что за войско пришло к ним «на помощь».

(Продолжение следует).

рухнули, и удрала в западном направлении. Как говорят, бог с ней, с этой неудачной претендентшей на звание «первой дамы Остланда».

Да и самому Власову надо было думать не столько о «спасении России», сколько о спасении собственной жизни.

Любой участник нашей группы — я, Орлов, Рукавишников — любой мог уничтожить Власова. Но такого приказа Центр не давал, приказывали другое — не выпускать из поля зрения, брат, когда это потребуется, живым. Я часто вспоминал разговор с Алексеем Мальгиным. Я тогда сказал:

— Я готов. Я готов совершить приговор над этим вредком.

— Этого мы тебе не поручаем. Его будут судить...

Поэтому мне надо было позаботиться о том, как бы Власов не поспешил за своей супругой на Запад, не ушел от справедливого возмездия. И я отправился вслед за ним в Карловы Вары.

В эти последние дни решающее слово в КОНРе принадлежало Малышкину и Жиленкову. Дело дошло до того, что совещания, а они собирались в день по многу раз, проводились в отеле «Ричмонд», где жил Малышкин, и Власов, растерянный, подавленный, потерявший самообладание, потворно приходил выслушивать мрачные предсказания Малышкина и фантастические «новости» Жиленкова.

Проверить слухи было не у кого. «Посредников», «личных представителей» рейхсфюрера СС Крагера, Штрикфельда рядом не было — оберфюрерам, гауптштурмфюрерам, группенфюрерам было не до Власова, для них самих наступал последний час, приходилось думать о собственной шкуре.

Сейчас я уже не помню всех невероятнейших слухов, которые возникали тогда среди конронцев ежеминутно. Помню лишь, что Жиленков так разглагольствовал о Ялтинской конференции, как будто он был там.

И еще помню, как Закутный под секретом поделился со мной сногсшибательной новостью:

— Вчера Власов и Жиленков весь день сочиняли письмо Черчиллю... Вы, мол, нас не трогайте, а помогите нам... Мы напервейший заслон от коммунизма...

— Послали? — спросил я.

— Отправили с Жеребковым...

ского атласа. Карта, протертая на сгибах, старенькая, масштаб 1:3 500 000, не только мелких, даже средних городов нет, только крупные, железные дороги — только самые главные; для военных людей не карта, а недоразумение. А как были ей рады! Сколько раз на нее смотрели! Сколько споров яростных возникало.

— Где же этот Вурцен? — По-моему, недалеко от Дрездена.

— А по-моему, ближе к Лейпцигу.

— Ну и карта, черт ее раздерни... И так целыми днями. И еще была одна постоянная тема для бесед: «Дойдут до Вюльцбурга наши или не дойдут?»

— Дошли бы, да «союзники» закапризничают... Слишком далеко, скажут, забралась...

— А если наши не дойдут, как же тогда мы? Кто нас вызволит?

— Да что ты все о себе хлопчешь? Разве в нас дело?

— Понятно, не в нас, а дожить хочется...

В ночь на 21 апреля над крепостью бушевала гроза. Раскаты грома мешались с грохотом артиллерийской канонады.

В камерах и коридорах погас свет. Охранники бегали с карманными фонарьками и пинками, криками поднимали военнопленных.

— Быстрее, быстрее! На плац!

Михаил Федорович Лукин привычно потрогал пуговицы, пришитые на пояс брюк. Пуговицы как пуговицы, десять штук. Когда при осмотре охрана спрашивала, почему пришиты не на положенном месте, Лукин охотно отвечал: — Запасные... Потеряешь основную, где возьмешь? А у меня запасец...

Под пуговицами, между подкладкой и сукном, была зашита Звезда Героя Советского Союза летчика подполковника Николая Ивановича Власова...

Его привезли в августе 1944 года в погонах, со Звездой Героя Советского Союза на груди. Это было удивительно — немцы сдирали с военнопленных знаки различия, ордена и советские значки. А тут подполковник со Звездой! Потом все объяснилось. Николай Власов, оканчивается, заявил немцам: «Снимете только с мертвого... Тронете, убью! Задую руками!»

Так и ходил по крепоститюреме с Золотой Звездой.

в окне Лукина, притопнул о камень ногой и жестом дал понять, что тут что-то лежит.

С нетерпением ждал Лукин прогулки. Удалось незаметно поднять из-под камня маленький сверток и записку: «Товарищ генерал. Если что со мной случится, сохраните Звезду и отвезите ее на Родину».

— Быстрее! Быстрее! На плац!

Кто-то мрачно предположил:

— Все, товарищи! Конец! Сейчас шлепнут...

Построили в колонну, повели. В крепости остались большие — генералы Шевчук и Сотенный, механик Долженко, инженер Волгин.

— Быстрее! Быстрее!

Прощай, крепость Вюльцбург. Будь ты проклята, мрачная, страшная тюрьма.

Что-то ждет впереди?

Колонна ушла. Умолкла канонада. Механик Долженко, лежавший в ревира, услышал крики, удары. Потом все стихло.

Долженко к вечеру полком выбрался из ревира. У входа лежали обезображенные трупы Шевчука и Сотенного, рядом измазанные в крови камни. Генералов забыли камнями... Про Долженко, видно, позабыли. Или торопились, было уже не до него.

ИЗ ВОСПОМИНАНИИ АНДРЕЯ МИХАЙЛОВИЧА МАРТЫНОВА

Последнее совещание в Ричмонде было бурным. Жиленков уже не кричал на Власова и Трухина, а просто визжал:

— Что вы тянете? Чего ждете? Вызывайте немедленно первую дивизию из-под Берлина! Сюда, в Чехословакию.

— А Гиммлер что скажет? — уныло возражал Власов. — Хотите, чтобы он за самовольство головы нам открутил?

Трухин молчал и только пьяно улыбался, видя, как трусливо, с опаской Власов говорит о Гиммлере.

Жиленков, отдыхая от споров, тянул коня из карловарской кружки, глотал сырые сосиски и вновь принимался убеждать Власова:

— С пустыми руками мы американцам не нужны! На кой мы им черт? Мы должны их встретить в Праге, ключи на блюде...

Трухин усмехнулся: — Ключи возьмут, а нас под зад коленкой...

Ночью приняли решение: обмануть любым путем нем-

СУСТРЭЧА З XII СТАГОДДЗЕМ

У далёкім дзяцінстве, здаецца, гэта было ў чацвёртым класе, мы ўпершыню пачулі аб старажытнай Уладзіміра-Суздальскай Русі. І з таго часу перад вачыма стаялі казачныя белакаменныя саборы, магутныя цытадэльныя сцены, высачэзныя званіцы. Добра запамніліся імёны магутных князёў Юрыя Даўгарукага, Андрэя Багалюбскага, Уладзіміра Манмаха. А самі назвы гарадоў гучалі, як удар пазалочанай медзі, — Суздаль, Мурам, Гусь-Хрустальны!

...Група мінскіх турыстаў, улюбёных у сіваю старажытнасць, едзе насустрач адшумелым стагоддзям. Весела бяжыць блакітны экспрэс. У расчыненыя вокны ўрываецца паветра, напоўненае водарам палых кветак, свежага сена і спелай збажыны. 15 гадзін, аж да самага Уладзіміра, уздоўж аўтастрады мільгаюць чароды беластвольных бярозак. І вось на ўсходзе на фоне першых сонечных промняў прарэзаліся сілуэты архітэктурных ансамбляў Уладзіміра.

Мы — ля ўнікальнага помніка старажытнага рускага ваенна-інжынернага мастацтва — ля Залатых варот, пабудаваных у 1164 годзе. Яны служылі для абароны і ўрачыстых уездаў у горад. Праз Залатыя вароты праходзілі баявыя дружыны, якія ўдзельнічалі ў Ледавым пабоішчы 1242 года, Кулікоўскай бітве 1380 года, народныя апалчэнні 1812 года. Неаднаразова асады, асабліва штурм горада татара-манголамі ў 1238 годзе, нанеслі пабудове цяжкія пашкодванні. Аднак і цяпер добра адчуваюцца першапачатковыя формы яе арыгінальнай архітэктуры, якая не мае сабе роўных у сярэднявеквым дойлідстве.

З цікавасцю спыняемся перад велічным Успенскім саборам, які з'яўляецца адным са слаўных помнікаў старажытнай архітэктуры. Стаім ля алтара, дзе ўзводзіліся на прастол легендарныя палкаводцы Аляксандр Неўскі і Дзмітрый Данской, захапляемся фрэскамі Андрэя Рублёва, любюемся бездакорнай тэхнікай кладкі сабора,

чудоўнай апрацоўкай архітэктурных дэталей, — і перад намі быццам ажывае сама гісторыя. Вось сляды сценавітных гармат, з дапамогай якіх татара-манголы прабілі ўладзімірскія сцены. Раніцай 7 лютага 1238 года яны уварваліся ў горад і падвергнулі яго разгрому і разбурэнню. У агні пажарышчаў гінулі храмы, тысячы абаронцаў горада склалі свае галовы. Але ўладзімірцы не пакарыліся. На працягу стагоддзяў яны змагаліся з татара-манголамі і іншымі захопнікамі. Урадзенец Уладзіміра-Суздальскай зямлі Аляксандр Неўскі ў 1240 годзе разбіў на Няве шведаў, а ў 1242 годзе на лёдзе Чудскага возера — нямецкіх рыцараў. Ён увайшоў у гісторыю рускай дзяржавы як вялікі палкаводец і патрыёт.

Прайшлі стагоддзі. Глядзіць з высокага п'едэстала на новы горад і новых людзей высечаны з белага мармуру Аляксандр Неўскі. Тут чутны цяпер англійская, нямецкая, італьянская, французская мовы — межы турысты пачалі ўсе ча-

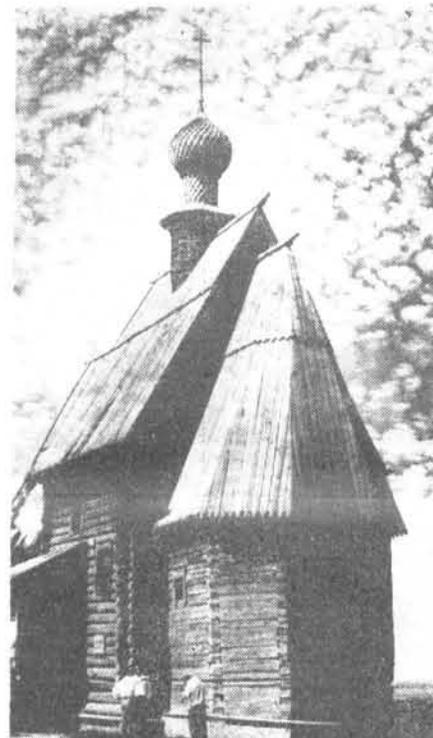
сцей і часцей прыязджаць на старажытныя ўладзімірскія землі.

Асабліва шмат гасцей у Суздаль. Гэты горад стаў музеем-запаведнікам. На яго тэрыторыі размясцілася шмат каштоўных архітэктурных помнікаў. Увагу турыстаў заўсёды прыцягвае Нікольская драўляная царква (1766 г.), удала пастаўленая ў заходняй частцы Суздальскага крамля. Яна перавезена сюды ў 1960 годзе з сяла Глотавы Юр'еў-Польскага раёна. Храм пабудаван без ужывання пілы і без жалезных цвікоў. Гэты помнік цясярскага майстэрства выклікае захапленне ў шматлікіх фотаамагараў.

Нямала іншых старажытных і архітэктурных помнікаў у Суздаль — сабор Праабражэння, Архіерэйскія палаты, Успенская царква, званіца Рызпалажэнскага манастыра і многія іншыя.

У лютым 1967 года Дзяржаўны камітэт па грамадзянскаму будаўніцтву і архітэктуры пры Дзяржбудзе СССР адобрыў генеральны план рэканструкцыі Суздаля. Горад павінен ператварыцца ў культурна-гістарычны і турыстычны цэнтр. Штогод сюды змогуць прыязджаць 5—8 тысяч турыстаў.

М. АМЕЛЬЧАНКА.
Фота аўтара.

НА ЗДЫМКАХ:
Дзесяткі фота- і кінааб'ектываў з раніцы да вечара наведзены на старажытныя помнікі. Пакроўскі сабор у Суздаль. Помнік Аляксандру Неўскаму ва Уладзіміры. Нікольская драўляная царква. На вуліцах Загорска.

НАШЫ ВІДАНЫ

«ДАРАГОЕ БЕЛАРУСАМ ІМЯ»

Новая кніжка бібліятэчкі газеты «Голас Радзімы» «Дарагое беларусам імя» Мікалая Ермаловіча расказвае чытачам аб увазе і зацікаўленасці, якія праявілі з пачатку сваёй рэвалюцыйнай дзейнасці і да апошніх дзён жыцця У. І. Ленін да нашага краю.

У працах заснавальніка Камуністычнай партыі і першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы ёсць звыш 150 выказванняў, тэлеграм, запіскі і іншых разнастайных дакументаў, якія непасрэдна звязаны з Беларуссю і даюць яскравае ўяўленне аб велізарных клопатах У. І. Леніна пра лёс нашага народа.

Першае ўпамінанне аб Беларусі адносіцца да 1895 года: у брашуры «Аб штрафах» Ленін адзначае, што ўрадавы закон аб штрафах, якіх спаганяліся з рабочых на фабрыках і заводах, мей шырокае распаўсюджанне ў Гродзенскай губерні. Крыху пазней у выдатнай ленінскай працы «Развіццё капіталізму ў Расіі» былі прыведзены не толькі дакладныя лічбы эканамічнага развіцця Беларусі, але і малюнк

жахлівага становішча на працоўных.

Ленін быў першым, хто без ніякіх асаворак заявіў аб нацыянальнай свабодзе для Беларусі. Ён быў творцам беларускай савецкай дзяржавы. Па ініцыятыве У. І. Леніна пачалася работа па стварэнню Камуністычнай партыі Беларусі і БССР.

У цяжкі для нашага краю час нямецкай і белалпольскай акупацыі вялікі правадыр пралетарыяту рабіў усё магчымае, каб дапамагчы беларускаму народу. Заняты важнымі дзяржаўнымі справамі, Ленін ніколі не пакідаў без увагі просьбы ці скаргі асобных людзей.

Такой жа неслабнай была і вага У. І. Леніна да нашай рэспублікі і ў мірны час. Па яго распараджэнню вясной 1921 года ў Беларусь з РСФСР было адпраўлена 430 тысяч пудоў насення і вялікая колькасць сельгасінвентару.

Магутная пераўтваральная сіла ідэй Леніна непанявальна змяніла лёс беларускага народа, які ў сваіх сённяшніх справах здзяйсняе нейміручыя запаведы вялікага правадыра.

БУЛЬБУ СМАЖАЦЬ, БУЛЬБУ ВАРАЦЬ...

Ад невялічкага пасёлка Соля што на Гродзеншчыне, да вострава Дзіксан тысячы кіламетраў. І вось іздайна з далёкага запалярнага вострава ў беларускі пасёлак прывіла пісьмо. Супрацоўнікі радыёметэцэнтра пісалі калектыву Соляскага заводнапачынальнага завода, што з газеты «Известия» яны даведаліся аб асваенні ў Солах выпуску бульбяных камякоў і хацелі ў пакаштаваць іх. Просьбу радыёметэцэнтра калектыву завода задавалі. У прыгожа аформленых цэлафанавых пакетах бульбяныя камякі адправіліся ў далёкае падарожжа. Да спадабы прывіла людзям суровай Поўначы беларуская бульба.

Гумар

ДРЭННЫ УПЛЫЎ

Усходні ўладыка аднойчы наведваў турму, у якой адбывалі пакарэнне дваццаць арыштантаў.

— За што сядзіце?—спытаў уладыка.

Дзевятнаццаць з дваццаці тут жа пакляліся, што сядзяць бязвінна, выклічна па судовай памылцы. І толькі дваццаты прызнаўся, што сядзіць за крадзеж.

— Неадкладна выпусціце яго на свабоду, — загадаў уладыка, — ён можа аказаць дрэнны ўплыў на ўсіх астатніх сумленных людзей, якія тут знаходзяцца.

«Зрабілі дзевятнаццаць бульбяных камякоў, — з удзячнасцю пішучы ў Соля работнікі палярнай станицы. — Шорэ, прыгатаванае з іх за некалькі хвілін, заслужыла самай высокай ацэнкі. Гэта выключна смачны і спажывны прадукт. У час падарожжа пакеты з сухімі бульбянымі камякамі добра захаваліся, а гэта значыць, што ваша прадукцыя можа вытрымаць перавозку ў суровых умовах без страты смакавых якасцей».

Пакуль што новая прадукцыя, якая атрымала высокую ацэнку спажывцоў, выпускаецца ў невялікай колькасці. Хутка яе будуць выпускаць тонамі і адпраўляць у самыя аддаленыя раёны краіны.

К. ЛЬВОЎ.

ПАКУПНІК І ПАПУГАЙ

У зоамагазіне пакупнік пытае ў прадаўца:

— Ці няма ў вас папугая, які ўмее гаварыць па-італьянску і па-французску?

— Вам выключна пашанцавала, — адказвае прадавец. — Толькі ўчора мы атрымалі такога папугая. Да абедзвюх лапак у яго прывязаны шнуркі.

Калі вы пацягнеце за шнурок на левай, папугай адклікнецца па-італьянску, калі за шнурок на правай, ён загаворыць па-французску.

— Гм, а калі я пацягну за абодва шнуркі адначасова?

— Тады ты разарвеш мяне папалам, стары дурань! — нервова закрывае папугай папавы.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-31, 6-97-92, 32-05-88, 33-15-15.

Мінск. Друкарня выдання ЦК КП Беларусі.

Зак. № 1024.